

Киричук Валерій Олександрович,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології управління Центрального
інституту післядипломної педагогічної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАВPROBAДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. *Окреслюється актуальність і суть проектного управління навчально-виховним процесом у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів. Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в закладах освіти можливе за умови запровадження в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів системи проектного управління освітнім процесом у взаємодії всіх його учасників.*

Ключові слова: *психолого-медико-педагогічне проектування особистісного розвитку учня, психолого-педагогічна діагностика, комплексний аналіз, прогнозування, задачі особистісного розвитку, програмування, планування, корекція, самокорекція.*

Киричук Валерій Олександрович

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМ ПРОЦЕССОМ В УСЛОВИЯХ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. *Определяется актуальность и суть проектного управления учебно-воспитательным процессом в системе повышения квалификации педагогических работников общеобразовательных учебных заведений. Повышение эффективности учебно-воспитательного процесса в учебных заведениях возможно при условии внедрения в практику работы учебных заведений системы проектного управления образовательным процессом во взаимодействии всех его участников.*

Ключевые слова: *психолого-медико-педагогическое проектирование личностного развития ученика, психолого-педагогическая диагностика, комплексный анализ, прогнозирование, задачи личностного развития, программирование, планирование, коррекция, самокоррекция.*

Valery Kyrichuk

FEATURES OF IMPLEMENTATION OF PROJECT MANAGEMENT OF EDUCATION PROCESS FOR POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION

Abstract. *It was shown the relevance of project management in educational process in-service training for teaching staff of secondary schools. It is noted that the*

efficiency of teaching – educational process in establishments of education is possible in the implementation in practice of project management system to improve the educational process of interaction of all participants.

Key words: *psychological-medical-pedagogical design of pupil personal development, psychological and pedagogical diagnostics, comprehensive analysis, forecasting, problems of personal development, programming, planning, correction, self-correction.*

Постановка проблеми

Актуальність проблеми дослідження. Досвід управління навчально-виховною роботою в загальноосвітніх навчальних закладах вказує на необхідність розвитку специфічного рівня в психолого-педагогічній практиці – рівня проектування науково-педагогічних і психологічних знань на реальні проблеми, які існують в сучасній системі управління освітніми закладами. Це вимагає використання наукових здобутків у розроблюваних нових психолого-педагогічних технологіях практичної спрямованості через спільну пошукову роботу науковців і практиків.

Дослідження проектного управління освітнім процесом засобами педагогічного проектування особистісного розвитку вихованців визначено спрямованістю навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах України на принципах гуманістичної педагогіки співробітництва, партнерства, співтворчості. Це передбачає поетапний перехід від навчально-дисциплінарної моделі організації педагогічного процесу до моделі особистісно розвивальної, за якої кожна особистість учня розглядається як творча індивідуальність.

Особистісно розвивальний підхід потребує нових теоретичних досліджень і створення інноваційних психолого-педагогічних технологій і цілісних систем, що забезпечать повноцінний розвиток кожної особистості вихованця стосовно реалізації мети національного виховання та соціально-культурного розвитку особистості учня.

Актуальною залишається проблема цілеспрямованого, усвідомленого підходу до визначення виховної стратегії й тактики, реалізація яких можлива за умови входження національної системи освіти до європейського соціально-культурного простору через збагачення традиційних та інноваційних моделей організації навчально-виховного процесу.

Одним з важливих завдань підвищення ефективності діяльності загальноосвітніх навчальних закладів є підготовка педагогічних працівників до діяльності в умовах упровадження в практику роботи нових інформаційних освітніх технологій на засадах проектування особистісного розвитку учня, які можуть здійснюватися в системі післядипломної педагогічної освіти через низку спекурсів.

Одним із кроків на шляху до розв'язання цього завдання є організація та проведення спецкурсу на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників за темою: «Проектування та супровід особистісного розвитку учня».

Аналіз основних досліджень та публікацій

Проектування в освітній теорії й практиці набуває сьогодні інтегрального загальнокультурного статусу. В науці проект починає конкурувати з теорією. Саме проект, разом із теоретичними концепціями, стає найважливішою формою організації наукового знання та його зв'язку з практикою. Якщо наукова теорія — це універсальна форма теоретичного освоєння світу, то проект — така ж форма його конструювання¹⁵.

Проектування в загальному розумінні — це науково обґрунтоване визначення системи параметрів майбутнього об'єкта або якісно нового стану наявного проекту — прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, стану чи процесу в єдності зі способами його досягнення.

Проектувати — означає творити, добувати щось нове. Проектування — це мистецтво наближення кращого майбутнього. На початку третього тисячоліття стає очевидним, що наше майбутнє є предметом не зазирання, а побудування, бо воно не приходить, а проектується⁹.

Донедавна проектування пов'язувалося переважно з інженерною діяльністю в галузі приладобудування, архітектури тощо. Нині уявлення про суть проектування, сферу його застосування істотно змінилося.

Проектування розглядається як особливий вид діяльності, що охоплює всі сфери суспільної діяльності. Так, наприклад, Г. Антонюк розглядає проектування як можливість спрямувати соціальні процеси та явища¹.

Ж. Тощенко наголошує, що проектування соціального процесу або явища не повинно обмежуватися тільки визнанням такої можливості; проекти необхідно перетворювати в дійсність, реалізувати їх у процесі соціального розвитку особистості²⁰.

О. Коберник характеризує процес проектування як визначення діяльності педагога й учня у їхній взаємодії, тобто проектування особистісної розвивальної взаємодії. Він виділяє три типи проектів: соціальний, психолого-педагогічний, особистісний¹⁵.

У більшості випадків любий процес проектування має технологічний характер, тому у процесі проектування використовуються сучасні психолого-педагогічні технології.

Основний сенс застосування психолого-педагогічних технологій у системі освіти — це внесення соціальних змін у зміст і напрями розвитку особистості, реформування індивідуальності кожного учня.

¹⁵ Коберник О. М. Проектування навчально-виховного процесу: управлінський аспект / О. М. Коберник // Освіта і управління. — 1997. — Т. 1. — № 4.

⁹ Киричук О. В. Духовно-катарсична активність особистості: сутність, функції, педагогічне стимулювання / О. В. Киричук // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України ; Академія пед. наук України. — Х. : ОВС, 2002. — Ч. 1. — 640 с. — С. 527–537.

¹ Антонюк О. В. Проектирование. Некоторые методические аспекты / О. В. Антонюк. — Минск, 1987.

²⁰ Тощенко Ж. Т. Социология: общий курс: учеб. пособие / Ж. Т. Тощенко. — М. : ЮРАЙТ, 2001. — 527 с.

Психолого-педагогічна технологія – це послідовний і безперервний рух, взаємозв'язок освітніх компонентів, етапів навчально-виховного процесу і дій його учасників.

Метою статті є висвітлення особливостей соціально-психологічного розвитку особистості учня загальноосвітнього навчального закладу, в умовах проектного управління освітнім процесом.

Виклад основного матеріалу

В основу інформаційно-методичних матеріалів спецкурсу покладено авторські розробки психолого-педагогічних технологій, що комп'ютерезовані в діагностично проектувальному комплексі «Універсал-онлайн» та результати експериментальних емпіричних досліджень, що проводились протягом шістнадцяти років в загальноосвітніх навчальних закладах України.

Для ознайомлення слухачів спецкурс розрахований на 18 годин.

У результаті опанування змісту цього спецкурсу слухачі – керівники загальноосвітніх навчальних закладів – отримують знання щодо змісту, складових, інноваційної системи проектування та супроводу розвитку особистості учня, розвинути вміння аналізувати результати комплексної діагностики учасників навчально-виховного процесу, навчатися проектувати зміст навчально-виховного процесу на основі реалізації задач особистісного розвитку учнів тощо.

В основу першого міні-модуля спецкурсу покладено теоретико-практичний аналіз обґрунтування основної ідеї особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання в працях сучасних українських і зарубіжних вчених, що формулюють головні положення про психолого-педагогічне проектування навчально-виховного процесу.

Аналізуються також різні підходи до процесу проектування, як педагогічного явища, розкривається суть розуміння самого терміна «проектування» та практика використання сучасних інформаційних технологій з цього питання в системі освіти.

Технології психолого-педагогічного проектування особистісного розвитку учня – це складна багаторівнева система, що містить сукупність освітніх компонентів, які тісно взаємопов'язані між собою і розкривають послідовність і характер взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу (педагогів, учнів, батьків).

Ця цілісна навчально-виховна система включає в себе дев'ять взаємодоповнювальних наукомістких технологій: комплексну психолого-педагогічну діагностику; системно-кореляційний аналіз і прогнозування особистісного розвитку учня; конструювання задач особистісного розвитку учнів; програмування навчальних і навчально-виховних програм з предметно орієнтованим змістом, моделювання сюжетної лінії проектів з проблемно-цільовим змістом, планування реалізації навчально-виховних проектів з особистісно орієнтованим змістом, творення сценаріїв уроків і виховних заходів з особистісно розвивальним змістом, реалізація особистісно розвивального змісту, моніторинг особистісного розвитку учнів.

З метою розуміння суті процесу управління проектуванням особистісного розвитку учнів загальноосвітніх навчальних закладів слухачам під час вивчення першого міні-модуля спецкурсу пропонується до розгляду основні завдання, що витікають з цілісної структурно-компонентної моделі системи проектного управління освітнім процесом, до якого відносяться:

- забезпечення соціального передбачення, дослідження і розв'язання актуальних проблем кожної особистості, тобто, забезпечення оптимальних умов для ефективної організації цілеспрямованого конструктивного розвитку особистості учня;
- організація енергоінформаційного простору: природного, предметного, соціокультурного (у склад якого входять: сім'я, класний колектив /група/, педагогічний колектив, референтні групи (поза навчальним закладом), засоби масової інформації (радіо, телебачення, інтернет тощо);
- включення кожного учня у систему різноманітних видів діяльності, (зокрема, у дозвільно-ігрову, фізично-оздоровчу, художньо-образотворчу, предметно-перетворювальну, навчально-пізнавальну, соціально-комунікативну, громадсько-корисну, національно-громадянську, духовно-катарсичну);
- регулювання й корекція спілкування за результатами координатно-соціограмного аналізу класного колективу у процесі розгортання основних видів діяльності, стимулювання вчинкової активності вихованців – вчинку істини (що передбачає, передусім, самовивільнення людини з кайданів буденності, ситуативності), краси і добра (що є відтворенням істинного й прекрасного), екзистенції (намагання власними зусиллями гармонізувати, внутрішньо поєднати між собою істину, красу й добро), самопізнання (що передбачає з'ясування своєї справжньої природи, а також реальних потенцій самовираження, самоствердження, саморозвитку);
- корекція індивідуальних внутрішніх чи зовнішніх проблем, що пов'язані з фізичним, психічним, соціальним і духовним здоров'ям особистості учня, успішним просуванням у навчанні, у прийнятті шкільних правил, норм, ефективною діловою та міжсуб'єктною комунікацією, самопізнанням, самооцінкою, самовизначенням та самореалізацією особистості тощо.

У другому міні-модулі спецкурсу зазначається, що проектування особистісного розвитку учня в загальноосвітньому навчальному закладі можливе лише за умови проведення комплексної психолого-медико-педагогічної діагностики, системного та кореляційного аналізу результатів опитування всіх учасників навчально-виховного процесу та проектування особистісно розвивального змісту.

Комплексну психолого-педагогічну діагностику необхідно проводити систематично в системі моніторингу особистісного розвитку учнів та педагогів бажано не менше ніж два рази протягом навчального року.

Діагностичні зрізи доцільно проводити в травні і грудні, що дає можливість відслідковувати в динаміці розвиток кожного суб'єкта педагогічного управління, порівнювати його з прогнозованими закономірностями розвитку окремих груп

учнів в класних і педагогічному колективах.

Предметом комплексної психолого-педагогічної діагностики учня є: фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток особистості.

Фізичний розвиток. Кількісні та якісні зміни у розвитку форм і функцій організму таких фізичних якостей, як: рухливість, стійкість, спритність, гнучкість, витривалість, швидкість; розвиток органів чуття; сформованість санітарно-гігієнічних умінь і навичок; потреба у здоровому способі життя. У практиці діагностика фізичного розвитку проводиться медпрацівниками, класними керівниками, адміністрацією навчального закладу разом з учителем фізичного виховання на підставі щорічних медичних оглядів учнів.

Психічний розвиток. Діагностика вищих психічних функцій (мислення, пам'ять, мова, увага), особливостей темпераменту; можливих проблем у розумовому, інтелектуальному розвитку. У практиці діагностування важливими показниками є рівень саморегуляції, емоційно-вольова сфера, відхилення при психопатіях і акцентуаціях характеру. Діагностику психологічного розвитку здійснює соціально-психологічна служба навчального закладу, використовуючи комплекс методик спеціально підібраних для проведення комплексного цільового дослідження.

Соціальний розвиток. Рівень розвитку потреби у визнанні (як найважливішого показника соціального розвитку), направленість особистості в міжсуб'єктній взаємодії; рівень соціально-психологічної адаптованості у навчально-виховному колективі; розвиток контактності, емоційної експансивності, пристосованості до самостійного життя; розвиток почуття відповідальності; рівень емпатії; рівень сформованості уміння сприймати, розуміти погляди інших. Основним показником соціального розвитку є динаміка соціальної активності у різних видах діяльності, зокрема у сфері спілкування.

Духовний розвиток. Зміст і сформованість ціннісних пріоритетів особистості у сфері діяльності та життєвих планів; пізнання міжособистісного спілкування, рівень самоактуалізації, загальнолюдські й культурно-національні цінності. Важливими показниками духовного розвитку є динаміка рівня самосприйняття, самооцінки, самореалізації. Основним ключем визначення динаміки духовного розвитку у нашому дослідженні є надбання власного «Я» учня. Саме на основі утворення «афективних комплексів» діє механізм формування ціннісно-смислових життєвих диспозицій⁹. Доступна та зручна у діагностиці духовного розвитку особистості учня модифікована методика «Ціннісні пріоритети» С. Тищенко.

У третьому міні-модулі спецкурсу слухачі ознайомлюються з технологією системно-кореляційного аналізу та прогнозування.

⁹ Киричук О. В. Духовно-катарсична активність особистості: сутність, функції, педагогічне стимулювання / О. В. Киричук // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України ; Академія пед. наук України. — Х. : ОВС, 2002. — Ч. 1. — 640 с. — С. 527–537.

Системно-кореляційний аналіз здійснюється психологічною службою навчального закладу за основними сферами розвитку особистості учня (фізичним, психічним, соціальним та духовним).

При системно-кореляційному аналізі доцільно зі слухачами на першому етапі проаналізувати вплив фізичного розвитку особистості учня на інші сфери особистісного розвитку. Під час аналізу фізичного розвитку особливу увагу необхідно звернути на тих учнів, діагноз яких має значний вплив на психічний та соціальний розвиток вихованців.

На другому етапі аналізується психічний та соціальний розвиток особистості учня, на третьому – духовний.

Результати системного та кореляційного аналізу за чотирма сферами особистісного розвитку дають можливість визначити основні проблеми та потенційні можливості як конкретного вихованця, так і учнів у класних колективах, для цього треба систематизувати їх на індивідуальні, групові, колективні, масові.

Доцільно також у третьому модулі спецкурсу навчити слухачів з'ясовувати передбачувані проблеми, прогнозувати розвиток особистості учня, конструювати стратегічні завдання освітнього закладу та тактичні задачі особистісного розвитку вихованців у класних колективах.

Прогнозувати особистісний розвиток учня на цьому етапі можна без урахування можливої цілеспрямованої корекційно-розвивальної роботи із суб'єктами навчально-виховного процесу. Необхідно також керівнику освітнього закладу на цьому етапі заняття усвідомити, що в закладах освіти, де навчально-виховна робота проводиться традиційно без комплексної діагностики і аналізу, попередній прогноз в основному деструктивного розвитку більшості учнів підтверджується в подальших психолого-педагогічних зрізах.

Аналіз результатів прогнозування особистісного розвитку учнів класного колективу допомагає визначити не тільки динаміку розвитку конкретної особистості (конструктивний, деструктивний), а й виявити основні причини проблем і потенційні можливості кожного вихованця, в малих соціальних груп, класних колективах, більшості учнів навчального закладу.

У четвертому міні-модулі спецкурсу пояснюється, що на основі аналізу виявлених проблем і потенційних можливостей розвитку особистості учнів здійснюється цілепокладання, а саме конструювання завдань навчального закладу та психолого-педагогічні задачі особистісного розвитку учнів в класних колективах.

Керівникам закладів освіти слід зрозуміти, що конкретні завдання навчального закладу та, передусім, тактичні і стратегічні задачі особистісного розвитку учнів, усвідомлені педагогічними працівниками, виключають з педагогічної практики випадковість та стихійність.

Щоб більше зрозуміти відмінність термінів «завдання» і «задача» нагадуємо слухачам, що завдання – це об'єктивна ситуація діяльності, що задається зовні. Наприклад: завдання, поставлені у нормативних документах Міністерства освіти і

науки України, або завдання, визначені автором навчальної чи виховної програми тощо.

На відміну від завдань, задача розглядається як психологічне відображення об'єктивної ситуації, що виконує функції психолого-педагогічного регулятора діяльності.

Розрізняють стратегічні і тактичні навчально-виховні завдання та задачі. Задачі є ланцюжком конкретних завдань, об'єднаних конкретними цілями.

Розглядають два типи психолого-педагогічних задач, що розрізняються за місцем у навчально-виховному процесі:

- задачі, які виховують, їх розв'язують вихованці, тобто ті, за допомогою яких здійснюється їхня навчально-виховна діяльність (самостійна діяльність). Отже, самостійне розв'язання вихованцями певних задач приводить особистість до самокорекції, саморозвитку тощо.

- психолого-педагогічні задачі, які розв'язує педагог або психолог, тобто задачі, які управляють процесом розвитку особистості учня.

Психолого-педагогічні задачі є також стратегічні і тактичні.

Стратегічні задачі мають за мету: внести суттєвий вплив на розвиток суб'єкта виховання, досягнення певного педагогічного ідеалу протягом тривалого часу.

Тактична психолого-педагогічна задача – це задача, яка має на меті формування необхідних якостей вихованця безпосередньо в конкретній, спеціально для цього організованій діяльності.

У системі проектного управління освітнім процесом завдання навчального закладу й задачі особистісного розвитку учнів конструюються на основі конкретних визначених проблем й потенційних можливостей вихованців у класних колективах, за результатами психолого-педагогічної діагностики й аналізу усіх учасників навчально-виховного процесу.

Таким чином, завдання навчального закладу та психолого-педагогічні задачі особистісного розвитку учнів у процесі проектування змісту навчально-виховного процесу стають реальними для реалізації у навчально-виховному середовищі освітнього закладу.

При цьому завдання освітнього закладу та психолого-педагогічні задачі особистісного розвитку учнів тісно взаємопов'язані між собою. Це досягається за рахунок того, що реалізація навчально-виховних завдань навчального закладу проходить через низку стратегічних і тактичних задач особистісного розвитку учнів у класних колективах. Крім того, реалізація задач особистісного розвитку учня проходить поетапно, що забезпечує розв'язання індивідуальних, групових, колективних і масових психолого-педагогічних проблем у класних колективах та освітньому закладі в цілому.

У часовому просторі більшість завдань освітнього закладу ставляться на навчальний рік, психолого-педагогічні задачі особистісного розвитку учнів у класних колективах визначаються на семестр.

Як показали експериментальні дослідження, конструювання завдань навчального закладу і задач особистісного розвитку учнів найефективніше створювати (конструювати) за допомогою системного і кореляційного аналізу причинно-наслідкових зв'язків за конкретною проблемою або потенційною можливістю. Саме причинно-наслідковий психолого-педагогічний пошук найімовірніших причин проблем або потенційних можливостей дає змогу в технології конструювання завдань і задач визначати найефективніші шляхи, форми психолого-педагогічного впливу та методи для ціленаправленого корекційно розвивального процесу.

З метою глибшого розуміння процесу конструювання завдань і задач нагадаємо, що до методів впливу на розвиток особистості відносяться прийоми і засоби.

Прийом – це сукупність окремих дій у структурі методу, частіше більш специфічний (менш загальний), який може зустрічатися в процесі застосування різних методів.

Методи і прийоми тісно пов'язані між собою і можуть замінювати одне одного в конкретних психолого-педагогічних ситуаціях.

Методи слід відрізнити від засобів, з якими вони також перебувають у тісному зв'язку і застосовуються в єдності.

До засобів навчання й виховання відносяться, з одного боку, різні групи видів діяльності: дозвільно-ігрова, фізично-оздоровча, навчально-пізнавальна, громадсько-корисна, соціально-комунікативна тощо, а з другого — це сукупність предметів матеріальної і духовної культури, які використовуються в педагогічній роботі (наочні посібники, науково-популярна література, кінофільми, спектаклі тощо).

Якщо метод реалізується тільки через діяльність педагога і учнів, то засіб може діяти і поза ними. Методи навмисне створюються з метою навчання або виховання, тоді як засоби існують незалежно від навчально-виховних систем.

Експериментально-дослідна робота довела, що конструювати на практиці роботи освітнього закладу високоефективні навчально-виховні завдання та психолого-педагогічні задачі особистісного розвитку учнів у класних колективах без спеціально створеної комп'ютерної технології практично неможливо, оскільки навіть при кореляційному аналізі обмеженої кількості проблем і потенційних можливостей можна сконструювати десятки тисяч алгоритмів (варіантів) як завдань навчального закладу, так і задач особистісного розвитку учнів.

Тому процес конструювання завдань освітнього закладу і задач особистісного розвитку учнів відбувається за спеціальною авторською комп'ютерною технологією, що входить у цілісну систему проектного управління освітнім процесом.

В основу технології конструювання завдань і задач покладено принцип проектування проблем і потенційних можливостей^{6, 7, 8}.

Процес проектування діагностичних компонентів проходить за чотирма сферами розвитку: фізичною – (F), психічною – (P), соціальною – (S), духовною – (D).

Кожний алгоритм завдання навчального закладу або задачі особистісного розвитку учнів складаються з трьох елементів:

- змістовно-сислового – (З-С);
- психолого-педагогічного – (П-П);
- методично-засобового – (М-З).

Так, перший елемент «змістовно-сисловий» розкриває суть або зміст навчально-виховного впливу на розвиток особистості для вирішення конкретної проблеми або розвитку потенційної можливості і дає відповідь на питання: «Що робити?» і «З ким?».

Другий елемент «психолого-педагогічний», створюється на основі аналізу причинно-наслідкових зв'язків проблем і потенційних можливостей особистісного розвитку учнів або інших учасників НВП і дає відповідь на питання «Як?». Тобто вказує на найефективніший шлях або форму організації психолого-педагогічного впливу.

Третій елемент є «методично-засобовий», який також конструюється в процесі системного аналізу проблем і потенційних можливостей розвитку учнів з урахуванням як внутрішніх факторів, так і зовнішніх чинників впливу, і дає відповідь на питання «Яким чином?». Тобто вказує на конкретний метод, засіб (прийом), за яким буде проведено психолого-педагогічний вплив.

Процес конструювання конкретних високоефективних завдань навчального закладу та задач особистісного розвитку учнів без створення спеціальної технології є практично не можливий. Адже навіть у проектуванні невеликої кількості показників за критеріями розвитку у тривимірній проекції (3D) можна сконструювати декілька тисяч варіантів на вирішення конкретної проблеми або потенційної можливості. Наприклад, за 74-ма критеріями особистісного розвитку учня конструюються 1440000 варіантів задач.

У процесі збільшення кількості психо-соціальних критеріїв особистісного розвитку для аналізу та конструювання завдань і задач кількість алгоритмів (варіантів) значно збільшується.

Використовуючи інформаційні технології, конструювання завдань освітнього закладу та задач особистісного розвитку учнів проводиться в ДПК

⁶ Киричук В. О. Управління особистісним розвитком учнів засобами психолого-педагогічного проектування // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. ; В. В. Олійник (голов. ред.) [та ін.]. — К. : Геопринт, 2007. — Вип. 6. — 272 с.

⁷ Киричук В. О. Психолого-педагогічне проектування особистісного розвитку учня // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. — К. : Ін-т обдарованої дитини, 2008. — Вип. 1. — 286 с.

⁸ Киричук В. О. Проектування особистісного розвитку та супроводу обдарованих учнів / В. О. Киричук // Обдаровані діти – інтелектуальний потенціал держави : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (22–23 верес. 2009 р.). — Ласпі, 2009. — 87 с.

«Універсал» за лічені хвилини. Це дає змогу практичним психологам провадити корекційно розвивальну роботу більш ціленаправлено, а педагогам проектувати особистісно орієнтований зміст НВП, що як результат зводить до мінімуму психолого-педагогічні експромти.

Завдяки створенню цієї авторській технології, яка повністю комп'ютеризована в діагностично-проектувальних комплексах «Універсал-3» (локальна мережа) та «Універсал-онлайн» (інтернет-мережа) відкрилася реальна можливість проектувати особистісно орієнтований та особистісно розвивальний зміст навчально-виховного процесу в освітніх закладах.

У п'ятому міні-модулі спецкурсу пропонуємо розглянути інноваційні технології проектування змісту НВП.

Процес проектування проблемно-цільового, особистісно орієнтованого та особистісно розвивального змісту навчально-виховного процесу на цьому етапі здійснюється за спеціально розробленими технологіями «програмування», «моделювання» та «планування», що також комп'ютеризовані в технологічних модулях вищезазначених комп'ютерних комплексах.

Так, для проектування предметно орієнтованого змісту навчально-виховного процесу на сервері «Універсал-онлайн» знаходяться декілька банків програм і демонстраційних проектів. Ці банки постійно доповнюються новими навчально-виховними програмами і демонстраційними проектами педагогі та практичні психологи, що працюють в цій системі.

Процес моделювання проблемно-цільового змісту в цій технології відбувається за рахунок проектування завдань, визначених авторами програм або демонстраційного проекту, на задачі розвитку учнів конкретного класного колективу, що сконструйовані на основі комплексної психолого-педагогічної діагностики й аналізу розвитку всіх учасників навчально-виховного процесу.

На основі предметно орієнтованого змісту найефективніших навчальних програм моделюється сюжетна лінія навчальних проектів для класного колективу за навчальним предметом.

Навчально-виховні та навчальні проекти складаються з двох частин: цілепокладальної та змістовної.

Основними елементами цілепокладальної частини проектів є: вступ (передмова, актуальність), мета, завдання, обладнання, очікувані результати, фінансові затрати тощо.

Компонентами змістовної частини проекту є модулі. У свою чергу, модуль складається з блоків. У свою чергу, блок – з міні-модулів, міні-модуль – з елементів міні-модуля.

У системі кодування проектів перша цифра коду вказує на порядковий номер проекту, друга цифра – на модуль, третя – на міні-модуль, четверта – на елемент міні-модуля.

Функціональним вузлом змістовної частини проекту є модуль.

Особливістю створення змісту модуля навчально-виховного проекту для роботи з класним колективом є процес проектування предметного змісту навчальної чи виховної програми на задачі особистісного розвитку учнів конкретного класного колективу. У створенні змісту сюжетної лінії модуля проекту, наприклад для навчального закладу, важливою є участь усіх учасників навчально-виховного процесу, тобто учнів, педагогів та батьків.

Процес створення особистісно орієнтованого змісту проектів здійснюється в технології «планування», що є невід'ємною частиною певної цілісної системи.

У шостому міні-модулі спецкурсу слухачі ознайомлюються з технологією планування роботи учасників навчально-виховного процесу та технологією створенням сценаріїв з особистісно розвивальним змістом.

Планування – це безперервний процес встановлення або уточнення й конкретизації мети розвитку всієї організації, визначення засобів її досягнення, термінів і послідовності реалізації, розподілу її ресурсів.

Сутність планування полягає у визначенні перспектив, в умінні вибирати такі управлінські дії та заходи, які при найменших витратах часу й засобів забезпечували б виконання конкретних завдань і досягнення поставлених цілей.

Технологія планування роботи навчального закладу в системі проектного управління освітнім процесом відрізняється від традиційної практики планування роботи в навчальних закладах України.

Традиційно зміст планів роботи навчальних закладів та зміст планів інших учасників навчально-виховного процесу (класного керівника, практичного психолога тощо) створюється, як правило, за конкретними напрямками роботи.

При такому (горизонтальному) підході до планування роботи навчального закладу, так і класних керівників та практичних психологів, як показують дослідження, є малоефективними. Адже більшість заходів в таких планах одноразові, тому є, як правило, безсистемними. При такому підході до планування створити ефективну систему роботи на реалізацію конкретних цілей і завдань навчального закладу або класного колективу неможливо.

Вирішенням цієї проблеми є проектно-модульні технології планування роботи (вертикальний підхід). Суть цього підходу полягає у створенні цілісних навчально-виховних систем (модулів), спрямованих на розв'язання конкретних завдань навчального закладу та задач особистісного розвитку учнів у конкретних класних колективах (індивідуальних, групових, колективних).

Технологія планування роботи учасників НВП навчального закладу (адміністрації, класних керівників, вчителів-предметників тощо) у процесі проектування змісту за технологію проектно-модульного планування виступає як попередньо розрахована система дій, що передбачає певний порядок, розподіл у часі та термінах реалізації.

Процес планування роботи освітнього закладу та планування роботи у класних колективах у системі проектування змісту навчально-виховного процесу відрізняються від традиційних підходів до процесу планування тим, що

зміст, методи й організація навчально-виховної діяльності підпорядковуються конкретним завданням навчального закладу, класного колективу та задачам особистісного розвитку кожного учня, що визначені на основі комплексної психолого-педагогічної діагностики, кількісним і якісним аналізом проблем і потенційних можливостей всіх учасників НВП.

Створити такий план роботи навчального закладу та класних колективів у межах визначених конкретних навчально-виховних завдань навчального закладу та задач особистісного розвитку учнів – це означає створити на рівні особистісного розвитку учнів, а також усіх учасників навчально-виховного процесу навчального закладу оптимальну систему навчальних і корекційно-виховних заходів, у якій методи й організація чітко підпорядковані логіці розвитку суб'єктів педагогічної взаємодії.

Особливістю таких планів роботи є повна відсутність одноразових запланованих заходів впливу, що застосовуються у більшості випадків в традиційній практиці.

Суттєвою перевагою також проектно-модульного підходу до планування над традиційним є особистісно зорієнтований зміст планів. При цьому економія часу, що витрачається на створення таких планів, за умови використання комп'ютерного комплексу «Універсал» у десятки разів перевищує традиційні методи.

Як результат, зміст планів роботи навчального закладу і зміст планів діяльності класних керівників, практичних психологів, керівників гуртків тощо тісно взаємопов'язані між собою і утворюють цілісну систему планування роботи освітнього закладу.

У цьому *міні-модулі* спецкурсу розкриваються дві технології цієї системи, це «творення» та «реалізація» особистісно розвивального змісту освітнього процесу.

Головне завдання педагогічних працівників, використовуючи технологію «творення» – це створити особистісно розвивальний зміст навчально-виховного процесу в сценаріях уроків і виховних заходах.

Проектувати особистісно розвивальний зміст — це науково-творчий опис перебігу навчально-виховного процесу в послідовній зміні психолого-педагогічної ситуації розвивальної взаємодії учасників НВП.

Творення особистісно розвивального змісту провадиться у процесі проектування освітніх компонентів: особистісно орієнтованого змісту навчальних і навчально-виховних проектів, задач особистісного розвитку учнів класного колективу та завдань етапів міні-модульності.

Сутність технології «творення» полягає у детальному описі активної розвивальної взаємодії педагога з учнями.

Формування особистісно розвивального змісту роботи відбувається під час створення навчально-виховних сценаріїв у спеціальному технологічному модулі діагностично-проектувального комп'ютерного комплексу (далі ДПК) «Універсал-онлайн».

Як свідчить аналіз результатів моніторингу особистісного розвитку учнів, застосування вищенаведених технологій з використанням ДПК «Універсал-онлайн» в практиці роботи педагогічних колективів значно поліпшує стан фізичного, психічного та соціального здоров'я учнів і позитивно впливає на духовний особистісний розвиток дітей та молоді шкільного віку.

Якісними характерними відмінностями вказаної інноваційної освітньої системи та її складової частини – ДПК, є: значна економія часу для всіх клієнтів комплексу та фінансових ресурсів (у співвідношенні 1:10, 1:14 у порівнянні з наявними моделями), сучасний рівень, багатокomпонентність, системно-проектний підхід, функціональність, доступність, екологічність педагогічного впливу, орієнтація на кінцевий результат.

Висновки

1. Психолого-медико-педагогічні технології, що використовуються в ДПК «Універсал-онлайн», вперше створені на основі проектування освітніх компонентів та охорони здоров'я в проекціях 3D та 4D, тому не мають аналогів у світовій освітній практиці.

2. Застосування інноваційної цілісної системи проектного управління освітнім процесом в онлайн-режимі суттєво покращить та оптимізує роботу в педагогічних колективах і реалізує основну мету системи освіти: всесторонній розвиток людини, як особистості.

3. Ця освітня система дає можливість педагогічним колективам спільно з родиною учнів, громадськістю й управлінськими структурними підрозділами систем освіти і медицини здійснювати ціленаправлений вплив на розвиток дітей та молоді шкільного віку на рівні персональної взаємодії всіх його учасників.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Упровадження у практику роботи інститутів післядипломної педагогічної освіти системи проектного управління освітнім процесом оптимізує умови саморозвитку, передусім керівників закладів освіти та практичних психологів, створить умови для проведення реформи в системі освіти України в цілому та дасть можливість:

- передачі в онлайн-режимі бази цих учнів у інші освітні заклади, професійно-технічні та позашкільні навчальні заклади, які зареєстровані на сервері ДПК «Універсал-онлайн»;

- створення за запитом користувачів списків учнів за окремими критеріями, наприклад: соціальні стани, медичні діагнози, стан фізичного розвитку, типи і види обдарованості за конкретно визначеними навчальними закладами району, міста, області, країни тощо;

- проведення моніторингу ефективності і результативності роботи конкретного педагогічного працівника, а також навчального закладу в цілому;

- організацію та проведення моніторингу за результатами аналізу отриманих даних особистісного розвитку учнів за основними критеріями у конкретно визначених районах, містах та областях України;

• доповнення банків навчальних, навчально-виховних програм і демонстраційних проектів на сервері ДПК (інститути післядипломної педагогічної освіти, методичні та управлінські служби всіх рівнів) з метою їх дистанційного використання педагогами в закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Антонюк О. В. Проектирование. Некоторые методические аспекты / О. В. Антонюк. — Минск, 1987.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. / І. Д. Бех. — К. : Либідь, 2003. — Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. — 342 с.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: наук.-метод. посіб. / І. Д. Бех. — К. : ІЗМН, 1998. — 204 с.
4. Карамушка Л. М. Психологія управління закладами середньої освіти : монографія / Л. М. Карамушка. — К. : Ніка-Центр, 2000. — 332 с.
5. Карамушка Л. М. Психологічні основи управління змінами в освітніх організаціях: навч.-метод. посіб. / Л. М. Карамушка. — Біла Церква : КОШОПК, 2008. — 76 с.
6. Киричук В. О. Управління особистісним розвитком учнів засобами психолого-педагогічного проектування // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. ; В. В. Олійник (голов. ред.) [та ін.]. — К. : Геопринт, 2007. — Вип. 6. — 272 с.
7. Киричук В. О. Психолого-педагогічне проектування особистісного розвитку учня // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. — К. : Ін-т обдарованої дитини, 2008. — Вип. 1. — 286 с.
8. Киричук В. О. Проектування особистісного розвитку та супроводу обдарованих учнів / В. О. Киричук // Обдаровані діти – інтелектуальний потенціал держави: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (22–23 верес. 2009 р.). — Ласпі, 2009. — 87 с.
9. Киричук О. В. Духовно-катарсична активність особистості: сутність, функції, педагогічне стимулювання / О. В. Киричук // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України ; Академія пед. наук України. — Х. : ОВС, 2002. — Ч. 1. — 640 с. — С. 527–537.
10. Киричук О. В. Спілкування в класному колективі як об'єкт педагогічного управління: дис. д-ра пед. наук / О. В. Киричук. — К., 1974.
11. Киричук О. В. Основи психології: підруч. / О. В. Киричук, В. А. Роменець, В. О. Татенко ; за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. — Вид. 6-те, стереотип. — К. : Либідь, 2006. — 632 с.
12. Киричук О. В. Психологія особистості апліканта в контексті суб'єктно-вчинкової парадигми / О. В. Киричук // Педагогічна і психологічна наука в Україні : зб. наук. пр. до 15-річчя АПН України: у 5 т. / Т. 3. Психологія, вікова фізіологія, дефектологія. — К. : Пед. думка, 2007. — С. 21–29.
13. Киричук В. О. Метаморфози духу. До питання про предмет

гуманітарної психології / В. О. Киричук, З. С. Карпенко // Педагогіка і психологія.— 1994. — 34. — С. 3–8.

14. Киричук О. В. Педагогічна система школи як об'єкт психології управління / В. О. Киричук // Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (28–30 жовт. 1998 р.). — К.: МО України, АПН України, ДАККО, ІЗМН, 1998. — 335 с. — С. 162–164.

15. Коберник О. М. Проектування навчально-виховного процесу: управлінський аспект / О. М. Коберник // Освіта і управління. — 1997. — Т. 1. — № 4.

16. Коломинский Я. Л. Психология взаимоотношений в малых группах / Я. Л. Коломинский. — Минск, 1976.

17. Кремень В. Г. Система освіти України: сучасні тенденції і перспективи / В. Г. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія; за заг. ред. І. Зязюна, Н. Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш. — К.: Ченстохова, 2000. — Вип. 2. — 273 с.

18. Психологія особистості: словник-довідник / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. — К.: Рута, 2001. — 320 с. — С. 146.

19. Татенко В. О. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології / В. О. Татенко // Людина. Суб'єкт. Вчинок: філософсько-психологічні студії; за заг. ред. В. О. Татенка. — К.: Либідь, 2006. — 360 с.

20. Тощенко Ж. Т. Социология: общий курс: учеб. пособие / Ж. Т. Тощенко. — М.: ЮРАЙТ, 2001. — 527 с.

21. Франкл В. Человек в поисках смысла: сборник / пер. с англ.; общ. ред. Л. Я. Гофмана, Д. А. Леонтьева. — М.: Прогресс, 1990. — 368 с. — С. 119–120.

22. goo.gl/a5Dd8P

Valery Kyrichuk

MANAGEMENT EDUCATIONAL PROCESS IN ONLINE MODE USING THE PROJECT SYSTEM

Scientists NAPS Ukraine created an innovative system of project management educational process for secondary schools.

The system is aimed at all-round personal development of children, founded on the principles of project management and consists of nine psychological, medical and pedagogical technologies.

This is adapted to the Internet service (cloud computer program) «Universal-online». Functional Internet service allows you to:

- Only 2 working days to conduct remote survey all participants of the educational process of school: pupils, parents, teachers, doctors (8 techniques of individual criteria 74);
- A survey and analysis of the results automatically create specifications and recommendations for all respondents;
- Receive service designed for the unique algorithms semester tasks personal development of students (at three levels: individual, group, collective);
- Receive service designed for a specific task of the institution for the academic year;
- Create their own training and the educational projects (from problem-targeted content) using a service available in the bank's training programs and demonstration projects;
- Using the service available to the designer plans – plans to create a system for projects and receive 7 types of plans of the institution, system-integrated, graphic, calendar, modular design, the individual, the departments of the institution, by type of work;
- Receive automatically generated service plans for psychological services, teacher, teachers for subject: calendar, system-integrated and graphics;
- Using the service available to builder scripting – create scripts lessons and educational activities with personal and developmental content;
- Using existing protocol service efficiency to examine the effectiveness of the teaching staff;
- Obtain statistics on the development of children in the form of tables, graphs, diagrams, matrices (74 criteria analysis, more than 500 variants of samples, for medical diagnoses, mental and social conditions, levels of development, etc.);
- Receive graphics dynamic monitoring personal development of children in class groups, schools of the district, city or region.

Management and methodical service and medical education system at all levels have the opportunity to control and support of teaching staff of secondary schools. Internet service «Universal-online» uses about 300 educational institutions of Ukraine. Practical application of the system was conducted during 15 years Use of Internet service saves much time teaching staff and managers, reducing the financial costs of organizing and conducting educational process.